

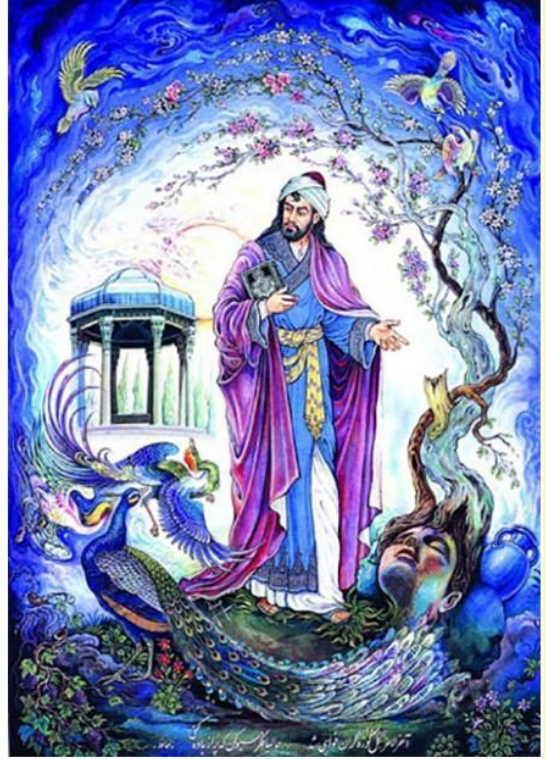

İran İslam Resublikasının Naxçivandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Hafiz Şirazinin Həyatı və Əsərləri

İran İslam Resublikasının Naxçivandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Iran İslam Resublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

منم آن شاعرِ ساحر که به افسونِ سخن

از نیِ کلک، همه قند و شکر می بارم

www.badrossama.com

İran İslam Resublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

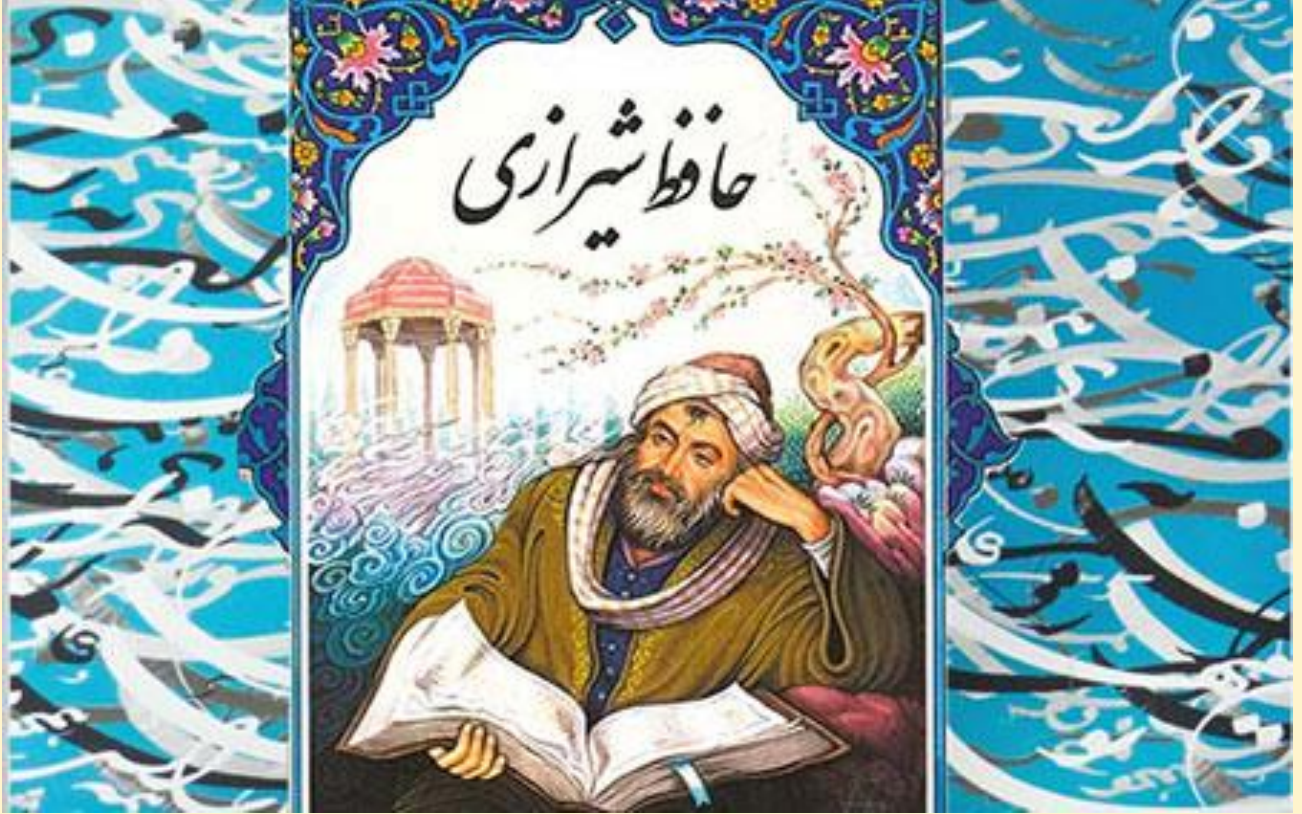
Hafiz Şirazinin Həyatı və Əsərləri

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Hafiz Şirazi

Hər il Hafizi Anma üzrə Milli və Beynəlxalq Konfransın Siyasət Şurasının təsdiqinə əsasən, oktyabrın 7-dən 13-dək Tehran, Şiraz və müxtəlif şəhərlərdə müxtəlif mədəniyyət və incəsənət tədbirləri ilə yanaşı, İran İslam Respublikasının xaricdəki mədəniyyət nümayəndəliklərində “Hafiz Şirazi”nin beynəlxalq anım həftəsi keçirilir.

مژده ای دل که مسیحا نفسی می آید

که ز انفاس خوشش بوی کسی می آید

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Xacə Şəmsəddin Məhəmməd, Hafiz Şirazi İranın ən məşhur şairlərindən biridir, onun əsərləri təkcə İranda deyil, bütün dünyada məşhurlaşmış.

Hafiz Şirazinin tərcümeyi-halı:

Xacə Şəmsəddin Muhəmməd bin Bəhaəddin Məhəmməd Hafiz Şirazi (hicri-qəməri 727-ci ildə anadan olub - hicri-qəməri 792-ci ildə Şirazda vəfat edib), “Lisanül ğeyb”, “Tərcumanul Əsrar”, “Lisanül ürəfa” və “Nizamül-övliya” kimi əsərlərin müəllifi olan 8-ci əsr fars şairidir.

Onun doğumunu bəzi tarixçilər hicri-qəməri 717, bəziləri isə 727-ci il hesab edirlər. Bəziləri Hafizin vəfatının hicri-qəməri 792-ci il olduğunu təxmin edirlər.

Xacə Şəmsəddin Məhəmməd, Hafiz Şirazi İranın ən məşhur şairlərindən biridir, onun əsərləri təkcə İranda deyil, bütün dünyada məşhurlaşmış. Hafizin şeirlərinin mövzusu çox müxtəlifdir və onun şeirləri İranın ənənəvi musiqisi, təsviri sənəti və xəttatlığında istifadə olunur.

Atasının adı Bahauddin, anası isə Kazerunlu idi. Dövrünün cəmiyyətin orta səviyyəsində bir ailədə doğulub. O, yeniyetmə ikən Quranı on dörd rəvayətə böldüyü üçün ona Hafiz ləqəbi verilmişdir.

Xacə Şəmsəddin Məhəmməd, Hafiz Şirazi İranın ən məşhur şairlərindən biridir, onun əsərləri təkcə İranda deyil, bütün dünyada məşhurlaşmış. Hafizin şeirlərinin mövzusu çox müxtəlifdir və onun şeirləri İranın ənənəvi musiqisi, təsviri sənəti və xəttatlığında istifadə olunur.

Biz iranlıların nəzərində “Hafiz Şirazi” gizli sirlərin və qeyb aləmin əhəmiyyətli, həyatda və ya müxtəlif milli mərasimlərdə problem və ya dilemmalarla qarşılaşanda ona müraciət edir, dua edir, şeirlərindən istifadə edirik.

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Hafiz Şirazinin Sonetləri

Hafiz Şirazi fars dilinin ən ustad şairi hesab olunur. Hafizin əsas yeniliyi onun yazdığı parlaq, müstəqil və yaxşı mövzulu tək misralarıdır. Qəzəlin mövzusu məşuqun, mayın və şeirin vəsfidir və qəzəl yazısı nəğmələrə, sözlərə, sözlərə uyğun olan ədəbi sənət hesab edilməlidir.

Hafiz Ruminin mistik qəzəli ilə Sədinin romantik qəzəlini birləşdirsə də, onun əsas yeniliyi yazdığı parlaq, müstəqil və gözəl mövzulu tək misralardadır. Hafizin bu şəkildə qəzələ verdiyi müstəqillik bu şeir növünün yaradılmasında inqilab sayılan Quran surələrinin quruluşunun böyük təsiri olmuşdur.

Hafizin Xacəvi Kermaninin danışiq tərzinə meyli və danışiq tərzinin onunla oxşarlığı məşhurdur. O, özündən sonra şairlər üzərində ən mühüm təsir göstərənlərdən biri kimi tanınır. Hafiz ondan sonra farsdilli şairlərə ən mühüm təsir göstərənlərdən biri kimi tanınır. 18-19-cu əsrlərdə onun şeirləri Avropa dillərinə tərcümə edilmiş və adı qərb dünyasının ədəbi dairələrinə daxil olmuşdur. Hər il oktyabrın 20-də İranlı və xarici tədqiqatçıların iştirakı ilə Hafizin Şirazdakı məqbərəsində anım mərasimi keçirilir.

Əmirlik dövründə Şah Şeyx Əbu İshaq sarayına daxil olmuş və Şah İshaqdan başqa Şah Mübarizuddin, Şah Şüca, Şah Mənsur və Şah Yəhya adlı Əl Müzəffər padşahlarının sarayında olmuşdur.

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Hafizin Həyat Yoldaşı və Oğlu:

O, cəmi bir dəfə evlənib və həyat yoldaşının ölümündən sonra bir daha ailə qurmayıb. Hafizin həyat yoldaşı evliliklərinin ilk illərində Hafizin yeganə övladı olan bir oğlu dünyaya gətirdi və o, hələ gənc ikən atası ilə Hindistana gedən yolda öldü.

Hafiz Şirazinin Sənəti:

Şeir onun əsas məşğuliyyəti deyildi və dolanışığı başqa bir işlə təmin olunurdu, yəqin ki, məhkəmənin sənədləri, fərmanları və hökumət yazışmaları üçün qazandığı gəlirləri ilə dolanırdı.

Hafizin Əsərləri:

Divan Hafizin 50 il ərzində yazdığı 500 sonet, 42 dördlük və bir neçə qəsidə var. Hafiz şeirlərini ancaq xüsusi və ruhlandırıcı məqamlarda yazdığı üçün ildə orta hesabla cəmi 10 qəzəl yazır və məşuqunun əsl məqamına layiq bir əsər yaratmağa diqqət yetirirdi. Bu günə qədər farsca əsərləri dünyanın digər dillərində müxtəlif formalarda dörd yüz dəfədən çox nəşr edilmişdir.

Hafiz poeziyasının xüsusiyyətləri

Hafiz poeziyasındakı ən mühüm bədii ölçülərdən bəziləri bunlardır:

1- Şifrələmə və zəngin simvolizmin olması

Şifrələmə və simvolizmin mövcudluğu Hafiz poeziyasını sirr etmiş və ona müxtəlif cəhətlər vermişdir. Hər şeydən çox onun poeziyası dinləyicisinin üzünü

əks etdirən güzgü kimi qalır və bu, Hafizin şeirlərində yaratdığı rəmz və rəmzlərin zəngin olmasından, yaxud fars şeir ənənəsindəki simvollardan irəli gəlir. Bir ruh. mühafizəsi partladılıb.

2- Ədəbiyyatın ümumi ab-havasında bədii mütənasibliklərə dəqiq və incə riayət etmək

Qədimlərin təbirincə (daha məhdud mənada da olsa) “Məraət ən-nazir” adlandırılan bu nisbətlər Hafiz poeziyasında son dərəcə əhəmiyyətlidir.

3- Şeirlərin əvvəlində şairin uyğun və həyəcanlı ton

Hər bir sonetin əvvəlindəki ədəbiyyat düşündürücü və qalıcıdır. Mövzu və mövzudan asılı olaraq, böyük şair sonetlərinə başlamaq üçün xüsusi çalar hesab edir, bu tonlar gah epik və həyəcanlı, gah da gülməli və yumoristik, gah da nostalji və kədərli olur.

4- Satira

Hafiz poeziyasının bəlağətli dili yumora əsaslanır. Yumor onun poeziyasının ifadə qabiliyyətini maksimum dərəcədə genişləndirmiş, ona dərin ehtiras və canlılıq vermişdir. Hafiz yumorun köməyi ilə deyilməmişləri zəriflik və zərifliklə ifadə etmiş, dad və ləzzəti bir araya gətirmişdir.

5- Şübhələr və qeyri-müəyyənlik

Hafiz poeziyası qeyri-müəyyənlik və qeyri-müəyyənlik şeiridir, Hafiz poeziyasının qeyri-müəyyənliyi ləzzətli və əsrarəngizdir.

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Hafizin Məzarı

Hafizin türbəsi Şiraz şəhərində və Hafiziyyə bölgəsində, Xocanın şeirləri ilə qarışan həyat verən çiçəklərin qoxusu və gözəlliyi ilə dolu bir atmosferdə yerləşir.

Bu gün bu yer ən vacib turistik yerlərdən biri hesab olunur və bir çox yerli və xarici səyahətçilər bu əraziyə səyahət edir və bu qiymətli xəzinələrlə tanış olurlar. İranda 1000 Riyal əskinaslarının 1341-ci ildən 1358-ci ilə qədər Hafizin məqbərəsinin görünüşü ilə çap olunması bu şairin iranlılar arasında yüksək dəyərini göstərir.

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

VIII əsrdə yaşamış bu böyük fars şairinin şeirləri 18-19-cu əsrlərdə Avropa dillərinə tərcümə edilmişdir. Maraqlıdır ki, böyük alim və məşhur alman şairi və natiqi Höte Şərq Divanını Hafizin adına tərtib edib və onun fikirlərindən ilham alması çox diqqətəlayiqdir. Bu böyük şairin çıxışı Xacəvi Kermani üslubundadır və onun əsas şöhrəti onun gözəl sonetlərini bəstələməsindən asılıdır.

Hafizin Fəhmin Düzgün Baxılması Qaydaları və

Onu Necə Şərh Etmək Olar

Yəldə gecəsində Allahın öz bəndələri haqqında xüsusi lütfü olduğuna inanan iranlılar Hafizə dua edərək arzularına çatacaqlarına, Hafizin öz şeirləri ilə onlara qeybdən və aqibətlərindən xəbər verəcəyinə, bir sözlə onlar üçün xeyirli olacağına inanır. Əslində iranlılar hesab edirlər ki, Hafiz bütün Quranı əzbər bilirdi. Buna görə də, onun Divanı ilahi sirləri ehtiva edir və onların gələcəyindən xəbər verə bilər.

İran İslam Resublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Şəhriyar Təxəllüsünün Hekayəsi

1921-ci ildə Tehrana köçdükdən sonra Məhəmmədhüseyn Behcət Təbrizi Şiva təxəllüsünü seçmişdi, lakin sonradan yeni təxəllüs seçmək qərarına gəldi.

Hafizə olan xüsusi bağlılığına görə o, Hafizin qəzəl divanını iki dəfə oxumuş və hər ikisində Şəhriyar sözü gəlmişdir. Ona görə də bu təxəllüs özü üçün seçmək qərarına gəlib.

غم غریبی و محنت چو بر نمی‌تابم

روم به شهر خود و شهریار خود باشم

دوام عمر او ز ملک او بخواه ز لطف حق حافظ

که چرخ این سکه دولت به نام شهریار زدند

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

Falı Necə Baxmaq Olar?

Hafizin sarayında fal və ya falçılıq mərasiminin uzun müddətdir öz adətləri var və hesab olunur ki, Hafizdən düzgün və dəqiq nəticə əldə etmək bu adətlərə riayət etməyi tələb edir. Əksər hallarda ailənin ağsaqqalı və ya ailənin ağsaqqalı, başqaları tərəfindən hörmət edilən və təbii ki, Hafizin qəzəllərini oxuyub təfsir etmək üçün kifayət qədər savadı olan şəxs başqalarına mərhəmət edir və təfsirini mərhəmət sahibinə bildirir. Bu adətlər bunlardır:

- 1. Niyyət:** Hafiz falı baxmaq üçün ilk addım və etməli olduğunuz əsas şey niyyətdir. Fala inanmayanlar yaxşı olar ki, faldan əl çəksinlər, vaxt itirməsinlər. Necə niyyət etdiyiniz vacibdir; Fal açmaq istədiyiniz hər sualı, işi və məsələni planlaşdırın. Niyyətlər aşkar şeylər üçün deyilsə, məsələ, sizin üçün bir iş hazırlanıbsa, amma özünüz işə getmirsinizsə,

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

bu, mütləq səhvdir və fal açmağa ehtiyac yoxdur. Beləliklə, fal açmaq istədiyiniz mövzunu dəqiq göstərin və saf niyyətli olun.

2. Fatihə oxuyun: Faldan əvvəl Hafiz Şirazinin əl-Qaib dilinə Fatihə oxumaq qədim zamanlardan ənənədir. Həm də keçmişdən bəri adət-ənənədir ki, bəzi insanlar Fatihə oxumaqla yanaşı, işinin düyününü açmaq üçün də nəzir verirlər, lakin bu hərəkətlər Hafizin falını tutmağın əsas adətlərindən deyil. Əslində Hafizə oxunan bu Fatihə bu böyük şairin ruhuna bir növ nəzir sayılır, onu yerinə yetirməklə niyyət edənin daha münasib cavab alacağı gözlənilir.

3. And: Üçüncü mərhələdə və Fatihə oxuduqdan sonra niyyət edən şəxs Hafizə and verir ki, ona qismətini desin. Bu məqsədlə adətən buna bənzər bir

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

cümlə qeyd edilir: Ey Hafiz Şirazi, hər sirrın sirri sənsən; “Allaha və sənın dərin elminə and verirəm ki, nəyi münasib və məqsədəuyğun görsən, mənə ilham edəcəksən və mənım istəyimi yerinə yetirəcəksən”. Bəzən qafiyələri çox vaxt niyyət edənın istəyinə uyğun düzülən şeir dili ilə də eyni məfhum ifadə olunur.

4. Kitabı Oxumağa Başlayanda: Niyyət, fatihə oxuyub, Hafizə dua etdikdən sonra dördüncü mərhələdə falçı gözlərini bağlayır və kitabı sol əli ilə tutur və sağ əlinin barmaqları ilə təsadüfi bir səhifə açır. Bəzi yerlərdə azyaşlı uşağın qəlbi və niyyəti təmiz olduğu üçün bu işə seçilməsi adət olsa da, bəzi yerlərdə bu işi niyyət edən şəxs və ya qrupun ağ saqqalı görür. Həmçinin adət-ənənələrə görə fal götürdüyünüz Divan qüsurlu və naqis olmamalıdır.

Hafiz Şirazi Alman Höte Nöqtəyi-Nəzərindən

Dünya ədəbiyyatı tənqidçiləri Höteni dünya ədəbiyyatının dörd sütunundan biri adlandırmışlar və belə bir şəxs Hafiz haqqında böyük bir məftunluq və məhəbbətlə demişdir: “Ey Hafiz, mənım arzum ancaq sənın şagirdlərinin şagirdi olmaqdır”.

Johann Wolfgang von Goethe; Böyük şair, filosof, yazıçı, siyasətçi və alimin əsərləri arasında Şərq divanı adlı mühüm əsəri var. Bu əsər təkcə Hötenin poeziyasının və müdrikliyinin ən böyük əsərlərindən biri deyil, həm də Almaniya və Avropanın ən böyük ədəbi əsərlərindən biridir. Höte bu görkəmli əsəri Hafizin “Divan”ını oxuyaraq yaratmışdır.

Dünya ədəbiyyatı tənqidçiləri Höteni dünya ədəbiyyatının dörd sütunundan biri adlandırmışlar və belə bir şəxs Hafiz haqqında böyük bir məftunluq və məhəbbətlə demişdir: “Ey Hafiz, mənim arzum ancaq sənin şagirdlərinin şagirdi olmaqdır”. Höte Hafizə müraciət edərək aydın, dərin, mənalı, ruh və duyğularla dolu ədəbi mətnlər yaratdı ki, bunlar da öz üslubunda böyük şah əsər hesab olunur.

Onun yazılarında Hafizin adına rast gəlirik. O, Hafizlə söhbət edir, onun şeirlərini təhlil edir, Hafizin düşüncələrinə qarşı ürəyindəki hissləri ifadə edir. O, Hafizə təriflər deyir, şeirlərini əbədi və cənnət adlandırır, lakin bəzən şeirlərində gizlənən həqiqəti dərinə dərk etməkdə aciz olur. Oxuduğunuz mətn Hötenin Hafizin xarakteri, düşüncəsi və ədəbiyyatı haqqında Divan qəzəllərində ifadə etdiyi fikirdir:

Ey Hafiz, sənin sözün əbədiyyət qədər böyükdür; Çünki onun başlanğıcı və sonu yoxdur. Sənin səmanın günbəzi kimi sözlərin ancaq özündən asılıdır və sonetinin yarısı ilə onun əvvəli və sonu arasında heç bir fərq yoxdur; Çünki bunların hamısı gözəllik və kamillik həddindədir. Bir gün dünyanın sonu gəlsə, ey səmavi qoruyucu, Səninlə tək olmaq, yanında olmaq istəyirəm. Çünki bu, mənim həyatımın qüruru və həyat mənbəyimdir. Hafizin sonetləri haqqında heç bir söz faydasızdır; Çünki Hafizin nitqinin insan zövqünün və sənətinin əsl möcüzəsi və lütf, kamillik, gözəllik, hikmət və mistika mənbəyi olduğunu anlamaq üçün ilk

növbədə onları oxumaq və dərinliyini dərk etmək və onlara köklənmək lazımdır. Hamı Hafizin sonetlərini sevir; Çünki mistiklər hikmət əsərlərindən, avamlar isə onun nitqinin bəlağətindən həzz alırlar. İranlıların hamısı ağıllı, zövqlü və şairdir; Ona görə də belə bir xalqın qucağında saysız-hesabsız nurlu qadın yetişdirməsi çətin deyil. Amma əgər bu xalq beş yüz il ərzində öz natiqləri arasında birinci yeri yalnız yeddi şairə (Firdovsi, Anuri, Nizami, Molavi, Sədi, Hafiz və Cami) və xalq kütləsini də bu yeddi dahidən ayırırsa. dünya. Ədəb, Hafiz Şiraz hər kəsə əzizdir və bunu qəlbində saxlasa, belə bir insanın zövq və sənət aləmində həqiqətən necə bir insan ola biləcəyini başa düşmək olar.

Hafaza, özümü səninlə müqayisə etmək dəlilikdən başqa bir şey deyil. Sən o gəmisən ki, küləyin qürurla dənizin sinəsini yarıb dalğalara ayaq basmaq üçün yelkənlərinə atıb, mən isə okeanın çırpdığı o qırıq taxtayam. Ehtirashlı nitqinizin qəlbində gah dalğalar bir-birinin ardınca yaranır, gah da od dənizi gurlanır, amma bu alovlu dalğa məni ağzına çəkir, udur. Bütün bunlara baxmayaraq, yenə də özümü sizin şagirdlərinizdən saymaq üçün özümdə bir az cəsarət tapıram; Çünki mən də sən kimi nurlu bir diyarda yaşadım, sevdim. Hafiz bütün həyatı boyu adi insanların istədiklərindən, axtarıqlarından uzaq olub, başqalarına məlum olmayanı axtarıb, bütün vəziyyətlərdə fikirli və canlı qalıb.

O, təqvalı olduğu halda dünya ləzzətlərindən əllərini yumuş, həyatı layiq olduğu kimi qiymətləndirmişdir. Aydınır ki, Hafizin əsl vəziyyətini onun milliyyəti, mühiti və yaşı nəzərə alınmaqla bilmək olmaz, lakin bu, müəyyən məqamdır ki, Hafizi tanıyan və onu bir dəfə tanıyan hər kəs bu cənnət dostunu bütün həyatı boyu sevməkdən əl çəkməz. Həyatının qeyri-bərabərliyi onu səyahət bələdçisi edəcək.

Gözəl bağda qızılğüllər, zanbaqlar birlikdə çiçək açıb səhər dolunun üzünü öpmək üçün. Bağın arxasında bitkilər və çiçəklərlə örtülmüş bir qaya göyə baxır və yaşıl bir vadiyə qədər uzanan palma meşəsi ilə əhatə olunmuşdur. Eşq odunda əriyib hər səhər sevənləri arfa ilə qarşılamağa getdiyim o günlər kimi hər yer gül ətri ilə dolur.(Almaniya, Veymarda Hötenin Qərb-Şərq Divanında Höte ilə Hafizin söhbətinin xatirəsi) Hafizə, mən sizin lirik yazı tərzinizi təqlid etmək istəyirəm. Mən də sənin kimi qafiyə edəcəyəm və dediyin kiçik şeylərə sonetimi gətirəcəyəm. Əvvəlcə mənəni fikirləşirəm, sonra sözlər qoyuram. Heç bir sözü iki dəfə qafiyə etməyin; Eyni görünüşlə fərqli bir mənə daşmasa. Sənin kimi bir şeir yazmaq üçün bütün bu göstərişləri yerinə yetirmək istəyirəm, ey dünya şairlərinin şairi, ey Hafiz, imperatorlar şəhərini yandıрмаğa bir qıgılcım bəs etdiyi kimi, qəlbimdə o qədər od yanır ehtirashlı sözləriniz.bu alman şairinin ölümünü çılğınlığa salan. Ey Hafiz, ey nəcib himayədar, biz hamımız Sənin ardınca gedirik ki, şirin nəğmələrinlə həyatın eniş-yoxuşlarından keçib bizi təhlükədən uzaqlaşdırıb səadət evinə aparsın. Hafiza, özümü səninlə müqayisə etmək dəlilikdən başqa bir şey deyil. Sən o gəmisən ki, küləyin qürurla dənizin sinəsini yarıb dalğalara ayaq basmaq üçün yelkənlərinə atıb, mən isə okeanın çırpdığı o qırıq taxtayam.

İran İslam Resublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

